

18 ta' April, 1961

Imhallef:—

Onor. Dr. T. Gouder, LL.D.

John Baptist Cutajar

versus

Paul Mamone.

Klawsola Kompromissorja — Gurisdizzjoni — Kompetenza.

Il-klawsola kompromissorja f'kuntrattazzjoni tidderoga għall-gurisdizzjoni ordinarja tal-Qrati u taqti lok għall-eċċezzjoni relattiva, għalhekk ta' raġuni personali, u kwindi tista' tiġi rinunzjata, anki taċitament.

Per konsegwenza, jekk l-eċċezzjoni tal-klawsola kompromissorja ma tiġix sollevata qabel kull difiża, u tiġi aċċettata d-diskus-

sfoni fil-meritu, ghandu figi nttz, bi prezunzjoni assoluta, li giet rinunzjata.

Il-Qorti:— Rat l-att tač-čitazzjoni li bih l-attur, wara li ppremetta illi hu jinsab assikurat mad-ditta konvenuta in rigward għall-karrozza tiegħu "Consul" numru 22458; u illi b'sentenza tal-Qorti Ċivili (Prim'Awla) tal-Maestà Tagħha r-Regina fil-kawża "Joseph Schembri vs. Giovanni Battista Cutajar", mogħtija fis-27 ta' April 1960, hu gie dikjarat responsabbli għall-kollizjoni li għat fit-2 ta' Settembru 1959 il-Marsa, bejnu u l-imsemmi Joseph Schembri. li kien qiegħed isuq il-karrozza tiegħu numru 3436, u gie kundannat iħallas is-somma ta' £123. 0. 8d lill-imsemmi Joseph Schembri bħala danni, u l-ispejjeż tal-kawża, komplessivament fis-somma ta' £74. 8. 9d; u illi d-ditta konvenuta, mingħajr għusta kawża, ma tridx tirriżarčixxi dawk id-danni; talab li l-konvenut nomine jigi kundannat iħallas lilu bħala danni minnu sofferti s-somma ta' £197. 9.5d, jew kull ammont iehor verjuri li jigi stabbilit. bl-interessi u bl-ispejjeż, kompriži dawk tal-ittra ufficjali tas-16 ta' Mejju 1960;

Omissis;

Tikkunsidra, dwar l-eččezzjoni preliminari in baži għall-klawsola numru 8 tal-polza fuq riferita;

Din il-klawsola (numru tmienja) hija končepita fit-termini segwenti:— "All differences arising out of this policy shall be referred to the decision of an arbitrator to be appointed in writing by the parties in difference, or, if they cannot agree upon a single arbitrator, to the decision of two arbitrators, to be appointed in writing by each of the parties within one calendar month after having been required in writing so to do by either of the parties, or, in case the arbitrators do not agree, of an umpire appointed in writing by the arbitrators before entering upon reference. The umpire shall sit with the arbitrators and preside at their meetings, and the making of an award shall be a condition precedent to any right of action against the Company. If the Company shall disclaim liability to the insured for any claim hereunder, and such claim shall not

within twelve calendar months from the date of such disclaimer have been referred to arbitration under the provisions herein contained, then the claim shall for all purposes be deemed to have been abandoned, and shall not hereafter be recoverable hereunder”;

Trattasi kwindi ta' klawwsola kompromissorja, li tidderoga għall-gurisdizzjoni ordinarja u tagħti lok għall-eċċezzjoni ta' inkompetenza. Però, din l-eċċezzjoni ta' inkompetenza hi relattiva, għaliex ta' raġuni personali, billi l-klawwsola hi magħmula biss fl-interess privat tal-partijiet, u għalhekk hija oġġett ta' rinunzja, anki taċita; u kwindi, jekk l-azzjoni li tkun l-oġġett tagħha tiġi proposta f'gudizzju ordinarju kif fil-każ preżenti, l-istess klawwsola għandha tiġi eċċepita qabel kull difiża; u jekk ma tiġix sollevata f'dak l-istadju, u tiġi aċċettata d-diskussjoni fil-meritu, għandu jiġi ntiż, bi preżunzjoni assoluta, skond id-dottrina u ġurisprudenza kostanti, li għet rinunzjata;

“La obbligazione di compromettere”. jikteb Mortara, “può essere, come già fu detto del compromesso, oggetto di rinunzia anche tacita, giacchè dà origine soltanto ad una eccezione di incompetenza relativa, ossia di ragione personale, da proporsi prima di ogni altra istanza o difesa, nel caso che l'azione, oggetto della clausola, fosse istituita in sede di giudizio ordinario” (pag. 106, Vol. III);

U Mattiolo:— “La clausola compromissoria deroga eventualmente alla giurisdizione dei magistrati ordinari mentre il compromesso vi deroga attualmente. Ma egli è manifesto come siffatta deroga sia fatta nel solo interesse privato delle parti; onde queste vi possono espressamente o tacitamente rinunciare. La giurisprudenza è perciò costante nel ritenere che in caso di clausola compromissoria, sorta la controversia, se una delle parti la propone con regolare atto di citazione alla decisione del magistrato ordinario, il convenuto avrà indubbiamente il diritto di opporre l'incompetenza del giudice adito, e di pretendere che si faccia luogo al giudizio degli arbitri; ma se non solleva a' riguardo alcuna opposizione, ed accetta la discussione sul merito, s'intenderà senz'altro, per presunzione assoluta, che le parti abbiano di mutuo accordo rinunciato

alla giurisdizione arbitrale" (pag. 691, Vol I);

Din l-eċċezzjoni, kwindi, għandha tigi mogħtija f'dak l-istadju li jikkomprens z-żmien u jippreċedi t-trattazzjoni ta' l-kawża fil-meritu tagħha, li huwa dawk li jissejjaħ l-istadju preliminari tal-kawża;

Fil-każ preżenti, l-eċċezzjoni ma gietx sollevata f'dan l-istadju, imma wara, meta kienet ga bdiet it-trattazzjoni tal-kawża fil-meritu tagħha; u difatti, il-konvenut nomine għall-ewwel issollewa biss l-eċċezzjoni li biha ddeklina kull responsabbiltà taħt il-polizza, jiġifieri innega d-dritt tal-attur, taħt il-polizza, in rigward tal-incident, għar-riguni li l-attur ivvijola l-kondizzjonijiet tal-istess polizza, partikularment il-kondizzjoni numru tnejn (2);

Fil-udjenza tal-11 ta' Ottubru 1960 giet diskussa din l-eċċezzjoni, u l-konvenut nomine sottometta illi l-kondizzjonijiet li hu jippretendi li ġew ivvijolati huma dawk kontenuti fil-klawso'a numru tnejn (2). Din il-klawsola tgħid:— "No admission, offer or promise of payment or indemnity shall be made or given by or on behalf of the Insured without the written consent of the Company, which shall be entitled, if it so desires, to make over and conduct in the name of the Insured the defence or settlement of any claim or to prosecute in the name of the Insured for its own benefit any claim for indemnity or damages or otherwise, and shall have full discretion in the conduct of any proceedings or in the settlement of any c'aim, and the Insured shall give all such information and assistance as the Company may require." Il-konvenut nomine sottometta li l-attur kien ammetta li hu responsabbli għall-kollizzjoni fuq riferita, u kwindi tilef kull dritt li seta' talvolta jkollu taħt il-polizza. L-attur irrisponda li l-allegazzjoni tal-konvenut ma kienetx vera. u biex jipprova dan għamel riferenza għall-atti tal-kawża fuq riferita, u l-Qorti ordnat li jiġu alligati dawk l-atti sabiex jiġu eżaminati. Dawk l-atti ġew alligati u eżaminati; u fil-udjenza tas-27 ta' Ottubru 1960 komplet id-diskussjoni dwar l-imsemmija eċċezzjoni fid-dawl ta' dak li kien jirriżulta mill-attijiet tal-imsemmija kawża, u wara l-konvenut nomine ddikjara li kellu eċċezzjonijiet oħra x'jissollewa, u għalhekk il-kawża giet differita

għall-preżentazzjoni da parti tiegħu ta' nota ta' eċċezzjoni jiet ulterjuri. Fit-3 ta' Novembru il-konvenut nomine ppreżenta dik in-nota kontenenti l-eċċezzjoni in parola jigiġifieri dik tal-inkompetenza tal-Qorti minhabba l-imsemmija klawwola kompromissorja;

L-ewwel eċċezzjoni, li giet diskussa fiż-żewġ udjenzi qabel dik li fiha giet preżentata l-eċċezzjoni tal-inkompetenza in bażi għall-klawwola kompromissorja, hi evidente-ment eċċezzjoni dwar il-meritu; u difatti kull eċċezzjoni, kull difiża, tidderiva neċessarjament, kif jgħid Mattirolu (pag. 39, Vol. I), minn difett inerenti għall-azzjoni, u jawn id-difetti jew ikunu jirrigwardaw id-dritt tutelat mill-azzjoni jew ikunu relattivi għall-mod li wiehed jaġixxi f'gudizzju; l-ewwel huma daww li jirriflettu l-meritu, it-tieni jikkonċernu l-gudizzju. Issa, ċertament, ma jistgħax ikun hemm min ma jarax b'mod biżżejjed ċar illi l-imsemmija l-ewwel eċċezzjoni tirrifletti l-meritu, għaliex tirrigwarda d-dritt tutelat mill-azzjoni, billi dik l-eċċezzjoni timmira biex tneħħi dak id-dritt bit-telfa tiegħu da parti tal-attur għar-raġuni li ġa aktar il-fuq giet aċċennata;

Hu veru illi l-eċċezzjoni tal-inkompetenza in bażi għall-klawwola kompromissorja. bħala eċċezzjoni ta' inkompetenza, hi ja perentorja — perentorja tal-gudizzju — għaliex timmira biex tannulla l-gudizzju, u li skond l-art. 733 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili, bla hsara tad-dispożizzjonijiet tal-istess liġi l-eċċezzjonijiet perentorji jistgħu jingħataw ukoll f'Qorti ta' grad ta' Appell. għalkemm ma ikunux ġew mogħtija fil-Qorti tal-Ewwel Grad: u hu wkoll veru illi skond l-ewwel paragrafu tal-art. 755 tal-istess Kodiċi ċitat il-Qorti għandha "ex officio" tiddikjara l-inkompetenza tagħha (a) meta l-kawża ma tkunx ta' ġurisdizzjoni tal-Qrati tal-Gżejjer Maltin, (b) meta ma tkunx ta' kompetenza tagħha minhabba x-xorta jew il-valur tal-haġa fil-kwistjoni. u (c) meta l-flus jew hwejjeġ oħra. f'kawżi ta' żbank. ikunu depożitati taħt l-awtorità ta' Qorti oħra: u skond l-aħħar paragrafu tal-artikolu ċitat. l-eċċezzjoni tal-inkompetenza ma tistgħax tingħata. u lanqas ma tista' tiġi dikjarata "ex officio" f'Qorti ta' grad ta' Appell biss meta l-Qorti ma tkunx kompetenti minhabba x-xorta jew il-valur tal-haġa in kwistjoni; iżda dan li ntqal ma jgħoddx

ghad-deroga tal-gurisdizzjoni b'konvenzjoni tal-privati, billi jghodd għal meta jkun hemm difett assolut ta' gurisdizzjoni, u mhux meta d-difett ikun relattiv, kif fil-klawsola kompromissorja jew fil-kompromess, u fid-deroga għall-kompetenza territorjali, fejn ir-raġuni hija, kif ġa ntqal, personali u relattiva, u mhux assoluta. U din l-opinjoni hija segwita mill-gurisprudenza tagħna, kif jidher mill-bosta gudiwati, fosthom dak fil-kawża "Zammit vs. Civitelli" (Vol. XXIV-I-1070), fejn jinghad:— "Invero, l'inciso primo dell'articolo 782 (il-lum 775) delle Leggi di Procedura Civile contempla soltanto il difetto assoluto di giurisdizione, intesa nel senso desumibile dalla disposizione dell'inciso primo dell'articolo 748 (il-lum 742) combinata con la disposizione dell'articolo 749 (il-lum 743) delle leggi, intesa, cioè, secondo le norme legali che governano la competenza per territorio, e non già il caso in cui la controversia sarebbe di giurisdizione dei nostri tribunali qualora a tale giurisdizione non avessero derogato con apposito patto le parti per costituire una competenza diversa ed elettiva. Non si può, quindi, con argomento 'a contrario sensu' inferire dalla disposizione contenuta nell'ultimo paragrafo di detto articolo 782 (il-lum 775) che la incompetenza, quando non si tratta di assoluto difetto di giurisdizione nel senso premesso, si possa eccepire anche in seconda istanza; e ciò perchè al patto che proroga la giurisdizione di un tribunale, colui a cui beneficio è stata tale proroga convenuta può rinunziare "un'cuique licet juri pro se introducto renuntiare"; e non avendo il convenuto opposto la detta eccezione 'in limine litis', si ha da ritenere che egli vi abbia rinunciato. Ed in caso di tale rinunzia rivive la giurisdizione ordinaria e propria";

Il-konsiderazzjonijiet magħmula fl-imsemmija sentenza għall-każ ta' deroga għall-kompetenza jew gurisdizzjoni territorjali jghoddu, "mutatis mutandis". għall-każ ta' deroga għall-gurisdizzjoni tal-maġistrati ordinarji min-ñabba l-kompromess jew il-klawsola kompromissorja, u l-effetti huma l-istess; fis-sens li, jekk waħda mill-partijiet kontraenti tipproċedi quddiem il-maġistrat ordinarju, il-konvenut ikollu ndubbjament id-dritt jopponi l-inkompetenza tal-maġistrat adit u jippretendi l-gudizzju tal-arbitri, imma jekk ma jissollevax oppożizzjoni fl-istadju prelimi-

nari tal-kawża, "in limine litis", u jaċċetta d-diskussjoni fuq il-meritu, kif gara fil-każ preżenti, skond dak li ġa fuq ġie rilevat, għandu jiġi ntis "senz'altro", bi preżunzjoni assoluta, illi hu rrinunzja għall-ġurisdizzjoni arbitrali, u allura terġa tiegħu hajja l-ġurisdizzjoni ordinarja u proprijja;

Għal dawn il-motivi;

Tirrespingi l-eċċezzjoni tal-inkompetenza, jiġifieri l-eċċezzjoni preliminari in parola, opposta mill-konvenut nomine, bl-ispejjeż kontra l-istess konvenut fl-isem premess.
